L'Estiuada

Periódic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l' istiu. Redacció y Administració: Carrer de Vic, 9

Any V | Sant Hilari Sacalm, 6 Septembre de 1912 | Núm. 59

La mort de Donya Teresa Saleta y Noguer

Donya Teresa Saleta es morta! Aquesta era la frasse que dissabte al matí corría de boca en boca portant a tots els cors una impresió forta de condol y de tristesa. Era punyenta la frase, se clavava al cor com una realitat aclaparant. Semblava que finía una época, queia tot un edifici aplomat y ferm que omplenava tota la vida de Sant Hilari.

Donya Teresa Saleta havía mort; ella, tan bona, tan excelsa, tan cristiana. Havía desaparegut del mon un gran cor, perque donya Teresa Saleta no més sentía bondat. Era bona, inmensament plena de bondat: la virtut en ella no devenía per un esfors, ni casi per un acte de voluntat. Tenía la virtut com un habit y duia encarnat aquest amor sublim als miseriosos, com un dó diví.

Per això la frase crua y punyenta tenía una gravetat alarmant y aterradora y feia plorar amargament als cors. Paraules d' elogi per la seva vida, paraules de tristesa per la seva mort se sentíen arreu. Tothom l'estimava a donya Teresa, tothom la volía, perque era una santa. La seva casa, el seu posat, el seu gest, no més respiraven bondat. Mai, mai havía desitjat una mala acció; parlant ab ella us sentiu elevats, purs y grans. Ab donya Teresa ha acabat una vida de santetat.

Si sempre l'havíem admirada y volguda, dediquemli ara els nostres més fervorosos recorts, tinguem sempre la seva imatje gravada en nosaltres y sobretot, sobretot, volguem esser virtuosos y bons com ella, com aquesta santa dona, qu'ens ha deixat per sempre més.

La vila de Sant Hilari, que donya Teresa tan idolatrava, avui y en tots els segles, la recordará com una filla ilustre, plena d'excelsituts morals.

L'Estiuada li rendeix el seu més fondo y sentit tribut, plorant aquesta irreparable perdua.

■—■—■

La casa Saleta arranca del segle xv per efecte del enllás den Pere Saleta del Mas ab Na Joana del qual ne pervingué el fill Bartomeu Saleta. Remercar la geneología y datos dels varons principals d' aquesta casa ha de ser fruit d' un estudi un xic detingut.

Na Teresa Saleta va neixer el día 2 de Juliol de 1852 a la vila de Tordera aont hi estigué un curtíssim temps. Va casarse ab don Francisco Martorell del qual n' era viuda.

Feia algun temps que no estaba molt be de salut. Vuit díes avans de morir tingué de ficarse al llit, no creientse que la seva mort fos tan aprop. Complicacions esdevingudes, precipitaren y agravaren notablement la malaltía deixant aquet mon el dissapte 31 d' Agost a dos quarts de quatre del matí, després d' haver rebut els Sants Sagraments.

El cadavre fou sencillament amortallat quedant donya Teresa ab la naturalitat d' un cos viu.

Divendres prop-vinent se celebrarán solemnes funerals per la seva ánima.

■—■—■

La manifestació de dol que ab motiu del acte del enterrament de la que en vida fou distingidíssima senyora donya Teresa Saleta de Noguer, fou tant expontania y explendenta, que sols una dama de les virtuts y excelentes dots personals com les que adornaven a la finada feu possible el que es congregués tot el poble y tota la colonia que en aquesta vila estiueja pera oferir el darrer tribut d'admiració a la que ab justicia tenía ben guanyat el dictat d'amiga dels desvalguts.

Volguer donar els noms de les distingides persones que assistiren al acte del sepeli, es feina imposible, tant es aixís que ni ens atrevim a escometre l'empresa. Tot el poble hi figurava, aixís com també tots els senyors estiuejadors.

A les 10 sortí de la casa Saleta la comitiva en la forma següent: Clero parroquial, acompanyat de nombrosos sacerdots que es trovan estiuejant en aquesta vila, seguía després la Congregació de Sant Lluis Gonçaga, ab el seu penó, seguíen les nenes de les germanes Carmelites, un gran nombre de noies y dones ab atxes, perteneixentes a les Congregacions de les Filles de María y de l'Apostolat de la Oració, venía després el féretre, que era portat a brassos per sis dones. Presidíen el dol el Reverent Mossén Ignasi Rovira, el Sr. Ribot, el Sr. Noguer y el Sr. Pons y fill; seguint a segona fila el Reverent Mossén Josep Rovira, Sr. Ford, Sr. Guardia, Sr. Soldevila y Sr. Martorell. El de les dones el presidíen les senyores Oliva, Mata y Frigola.

De la casa mortuoria es dirigí la comitiva al colegi de les germanes Carmelites, aont se cantá un respons en la iglesia del mateix, desde allí, retornant pel carrer de l'Hort-Nou, se dirigí a la iglesia parroquial y desde aquesta al cementiri, passant després altre volta a l'iglesia, aont se celebrá una missa de requiem, vegentse les amples naus de l'iglesia plenes de gom a gom, acabat l' ofici's cantá una absolta, acabada la qual passá la concurrencia a despedir el dol a can Saleta, aont el Pare Farreras dirigí una curta y sentida plática, posant de relleu les virtuts de tan bondadosa y caritativa dama.

■—■—■

En els anals de l'historia de Sant Hilari, la mort de donya Teresa Saleta, hi figurará com l'acabament d'una era. La vida de la nostra vila ha estat gloriosament vinculada ab la casa Saleta. Si en els temps antics s'ens presenta al istil dels Gurbs com una casa senyorial feudal, avui era una casa rica y torta, que allargava generosament la seva ma als pobres y que ofería donatius espléndits a tot lo que signifiqués un avens moral y material del poble de Sant Hilari. En qualsevol de les millores materials o de sentit moral, o estrictament cultural, realisades, hi trovareu marcada la generositat de la casa Saleta. Tenía aquesta una significació patriótica, de protecció franca a totes les energíes y iniciatives desplegades al entorn de la prosperitat de la nostra vila.

Tota la consideració, respecte y grandiositat de casa Saleta, li pervenían especialment no pas de les ostentacions pomposes, sino de la caritat y protecció patriótica. La seva darrera persona que acaba de finir era precisament la personificació de la humilitat. Ab donya Teresa Saleta es tanca perpetuament una generació, pro en la memoria de tots hi queda ben gravat el recort seu ben majestuós y inesborrable.

■—■—■

En la diada del Corpus d' enguany, de la bella basílica de Montserrat ne sortía una venerable senyora, aclaparada més per la força de la malaltía que minava sa vida, que per el pès dels anys ja no escassos. Era donya Teresa Saleta y Noguer, Vda. de Martorell, q. a. C. s. Qui l' hagués vista caminar pesadament de braset amb una dona que vestía gipó y amb una donzella esbelta que sostenía amorosament els rosaris y el devocionari, hauría dit que nostra dama no 's movía sinó al impuls de l' alenada vivificadora de la Religió y la Patria.

No havía pas donya Teresa atravessat el clòs del claustre del monastir quan el tritlleig de les campanes, boi juntant ses alegres notes amb les serrades roques de la montanya com se junten la fè sobrenatural y la tradició catalana, anunciava que 's comensava la processó en la qual Jesucrist havía d' esser passejat triomfalment per el cor de Catalunya. Aleshores fou quan la que anomenavem per autonomasia la senyora, quí ja caminava encelada per les regions més enlairades del sentiment, no pogué aguantar més sa emoció: son ample front s' iluminá, son dolç esguart centellejá un moment pera entelarse deseguida, esclatá el plor y dos fils de grosses llágrimes regalaren per ses rojes galtes.

¿Qué li passaría a la rica hereva? Es que la visió momentània de les vesllums de la gloria havía ablandat en son esperit, que veia marcirse per la terra dessaborida, el desitj de la Bellesa infinita, desitj ben natural al home; y si am la mescla dels raigs del sol y de les gotes d' aigua se formen en l' altura les armoníes de colors del arc de Sant Martí, la barreja dels raigs de llum pura, dimanats del horitzó sempre clar del cel y de les gotes d' aigua qu' es despenjaven del horitzó de sa vida que se li ennuvolava, feu esclatar en l' elevat esperit de de donya Teresa una sublim armonía, que 'l malenguanyat Casas y Amigó hauría traduit aixís:

«Malaltiç, la terra 'm crida
y aixeco la vista al cel;
sé que l' arbre de la vida
allí dalt treu la florida
quan aquí 's consum l' arrel.»

Y per l'à nima d' una dona de soca-arrel catalana, com era la de la senyora de qui 'ns ocupem, ¡quín siti tant hermós era Montserrat pera pendre la volada al cel que presentía! Mes no; ella, qui tantes voltes havía sentit betegar son cor al suau imperi de les campanes de nostra vila, no havía de morir sense que aquestes campanes fossen les primeres en escampar la trista nova de sa mort, fent aixís bessar abundoses llágrimes an aquells meteixos a quins n' havía aixugades tantes; ella, flor que aquí principalment llençava una essencia que transformava en virtuosos a los qui la flairaven, havía de coronar aquí sa obra, donantnos l' alt exemple d' una mort santa; ella, últim tany d' una familia noble sense encarcarament y senzilla sense baixesa, no podía abandonar sinó am la mort l' espaiosa y senzilla cambra, reliquiari dels recorts dels seus avis; ella, mare de tot nostre poble, havía de morir en el casal que fins are ha sigut de tots los fills de poble.

Nosaltres li pagarèm eternal tribut d' oració, amor, respecte y veneració. ¡Qué ella nooblidí la comanda que se li feu, per cert ben poc avans de morir, de continuar de des lo cel vetllant per tots els seus!

■—■—■

Estic convençut de que qualsevol qu'hagi tractat o conegut, per poc que sía, a donya

Teresa Saleta, haurá admirat, en ella, un conjunt de qualitats naturals y morals extraordinaries, pero entre totes la que mes li haurá cridat l'atenció, haurá sigut, sens dupte, la seva extrema bondat. Cor tendre, cor compassiu, cor de mare: tenía al meteix temps, dolçor penetrant y magnífica grandesa, no obstant els recursos poderosos de sa casa, es ben segur que la voluntat y desitg d'afavorir als pobrets, qu'aquell cor sentía, anavan molt mes enllá encara d'ahont arrivaba sa fortuna. Quan al día del enterro vaig veurer entre els que formavan el dol a un noiet d'uns deu anys que no li era pas parent y que plorava a llágrima viva durant tot lo camí, me va semblar qu' aquella criatura feia de donya Teresa, el mes complert panegíric que podría desitjarse. Qué volían dir aquelles llágrimes plorades per un nen en la mort de qui no li era mare, ni germana, ni tant sols parenta, sino que en donya Teresa hi había trobat un cor de mare com poques s'en trovan, y una amabilitat y unas caricies que ab or no's pagan; y al veurer que había perdut a la senyora, y la había perduda per sempre en aquest mon; se li omplía l'ánima de tristesa y li queian galtes avall llágrimes enceses, ben impropies dels seus pocs anys? Les llágrimes de nens y de nenes, de joves y de vells, d'homes fornits y de dones delicades; els gemecs y la recansa dels pobrets que en donya Teresa habían trovat y trovaban sempre remei y consol, valen certament molt mes devant de Deu que les luxoses corones que se depositan sobre altres tombes y qu'els buits elogis que se solen proferir devant del féretre de tots aquells que de un modo o d' un altre han fet soroll en el mon. Deu haurá ja premiat expléndidament a donya Teresa les seves eximies virtuts, y sobre tot aquella hermosa y encesa caritat envers al próxim, que com naxía de l'amor pur de Deu, no li deixava fer injustes diferencies entre els homes, y s'entregava sense reserves de cap mena aont se vulla que s'amagava un neguit o se sentía un trevall.

■-■-■

Día de dol es ben certament per la vila y parroquia de Sant Hilari Sacalm la mort de la Sra. D.ª Teresa Saleta Vda. de Martorell. Feia ja alguns díes qu' es temía un trist desenllás de la enfermetat que d' un temps a n' aquesta part sufría dita senyora. Totthom s' interesaba per la seva salut, els de Sant Hilari y els senyors qu' es trovaban prenent l' Aigua tots preguntaven ¿qué fa donya Teresa? y no obstant de ser les noticies del seu estat poc falagueres y auguri d' una mort próxima, quant a primera hora del passat dissabte día 31 d' Agost les campanes de la parroquia anunciaven la sua mort, causá la trista noticia una sentida y fonda impresió en l' ánima de tots els veins. Era el tema obligat de tothom el parlar de donya Teresa: *Deu l' hage perdonada; quina falta que farà: ab aquesta mort s' acaba la casa de can Saleta. Llástima que no deixi sucessió.* No hi había ningú que no sentís pesar per tan trista nova, no hi había ningú que no parlés de la Senyora y no recordés els beneficis que d' ella y familia te rebuts Sant Hilari y sa comarca.

Tot lo que aquí apuntessim d' una vida cristiana y santa, passada donant gloria a Deu, honra a la seva patria de Sant Hilari y fent be als seus próxims, sería poc per lo que feu D.ª Teresa en els 58 anys que ha viscut entre nosaltres. Y tot lo que fessim els que la sobre vivim sería poc perque resultés una manifestació de dol, d' agrahiment y de bona memoria digna de tant noble Senyora y familia. En tot temps els pobles per pagar un tribut d' amor a les persones que, o per lo seu saber, o per sa riquesa ben empleada, o per els seus sacrificis realisats en be de la Humanitat, o per altres motius molt nobles els han enaltit y fet grans, els hi han alsat monuments, que diguessin a les generacions qu' han de venir: Es veritat que aquestes persones tingueren que pagar el deute de tota l' Humanitat sucumbint al colp fatal de la dalla de la mort, passaren les seves persones pero no passaren les seves obres que realisaren en be de sos germans. La gentilitat en Atenas, en Egipte y en Roma fou un testimoni d' aquestos monuments de gratitut y bona recordansa que encara avui admiran els que visitan aquelles terres, empori del saber, de la llibertat y del poder. Y cada día veiem realisada aques idee y aquest noble pensament en la capital de nostra estimada terra catalana.

Sant Hilari realisaría una gran obra y se faría gran devant de Catalunya alsant un monument a la Senyora que avui plorém eregintli una estatua que digués als fills d' aquesta terra que 's succehirán de generació en generació:

Ab la mort de D.ª Teresa s' acabá la familia Saleta de Sant Hilari Sacalm, pero no s' acabaren les seves obres de beneficencia y de caritat en favor dels seus germans. Els rics y els pobres, els sabis y els que no ho son, els grans y els petits, tothom sab avui lo que feu D.ª Teresa Saleta que sembla volgué Deu que sa vida cristiana fos com la síntesis y 'l resum de totes les obres bones realisades per els seus Pares y per tota la familia Saleta. Quan el poble hebreu volgué passar l' Arca de la Aliansa a l' altre part del Jordá, el Senyor disposá que les aigues se paressin quedant miraculosament aixut el riu. Y Josué en memoria d' aquet fet prodigiós maná al poble que traient del riu unes grans pedres fessim ab élla com una pirámide, y 'ls hi digué: Quan els vostres fills y vostres descendents vos preguntarán ¿Qué son y qué significan aquestes pedres? els hi respondreu: Aquí les aigues del Jordá se aixugaren a la presencia de l' Arca de la Aliansa: *Hic defecerunt aquæ Jordanis ante Arcam.*

També vosaltres, fills y veins de Sant Hilari, quan els vostres descendents dirán y preguntarán: Quina Capella del Santíssim tan hermosa y tan rica: ¿De quí fou obra y quí costejá tan preuada joia? Vosaltres respondreu: La Senyora de casa Saleta D.ª Teresa, que era devotíssima del Santíssim, Sagrament, modelo de totes les senyores y persones bones en la freqüencia dels Sants Sagraments, fent construir y decorar aquesta capella, Arca Santa del Deu Sagramentat. Quan visitarán la Casa-Hospital de les *Hermanas Carmelitas* de la caritat y la seva hermosa capella, digueulos també: Aquesta Arca de refugi per 'ls pobres malalts, aquesta casa d' ensenyansa, aquesta casa d' oració, tot es obra benéfica, fruit del cor caritatiu de D.ª Teresa Saleta. Quan veurán al nois de la ensenyansa dirigida per un Rvnt. Sacerdot, que no sols se instrueixen en les lletres sinó que també se 'ls educa cívica y religiosament, gravant en els seus tendres cors els sentiments de humanitat cristiana perque siguin un día sacerdots aquells que s' hi sentin ab vocació, y 'ls altres bons vilatans que sápigan gobernar la cosa pública per 'l benestar y honra de Sant Hilari y sa comarca, digueulos també: D.ª Teresa Saleta qual munificencia y caritat inagotable sobreix en totes les obres bones d' nostra terra, fundá aquestes escoles católiques, llevó feconda de Pares cristians y vilatans honorables.

Si no es possible doncs alsar are un monument a la Sra. D.ª Teresa Saleta y familia, les seves obres de caritat, y els seus exemples que 'ns ha deixat son el mellor monument que no s' esborrará mai més de la memoria dels hilarencs y passará de generació en generació per honra de la familia Saleta y benestar nostre.

Que Deu Nostre Senyor hage ja premiat a tan noble y estimada Senyora tantes y tan bones obres ab la gloria del cel, y que desde les altures d' aquella patria fassi que Sant Hilari puga sentir encara la influencia de ses oracions y bones obres. Aixís sia.

■-■-■

* * *

La pena que transpúa la carta en que se 'm comunica la mala nova, jo voldría sapiguerla estargir en aquesta quartilla que se 'm demana; y més encare, la sotragada que ha rebút mon cor, voldría que notessiu mos volguts convilatans en aqueixes paraules escrites en dolorosos moments: quan l' anima resta subjugada per el dolor de la mala nova, y se 'm demana que fassi correr la ploma per rendir tribut a memoria d' aquella santa dona que passá sempre somrienta per mon devant deixant una estela de bondat y un perfum de caritat encisanta.

Donya Teresa ha mort! Jo no sé si capirán els santilariencs lo terriblement aclaparadora qu' es aquesta frase que mils de llavis haurán pronunciat.

De desde que vaig tenir us de raó que aprenguí d' admirar aquella dona-cor, que ab tot y son somriurer dolç, deixava traspuar quelcom de pena.

En les pregoneses d' aquella entradassa y d' aquelles salasses de Can Saleta, aont anavem a jugar de petits, veiem sempre aquella amorosa silueta de dona forta, santa y bona, y ja había esdevingút com una cosa sagrada qu' embaumava la nostra vila, que haurá perduda ab ella un bocí de la seva ánima.

Donya Teresa ha mort! Deu haurá premiades ses virtuts. Un parenostre, si 't plau, llegidor, per la seva ánima!

A. BUSQUETS Y PUNSET.

11 de Setembre

Ens recorda aquesta fetxa la del 1714 en la qual se perderen per complert les llivertats catalanes. Catalunya vivía esmortuída ja, per mes que l' esfors dels bons catalans sigué fort y coratjós pera salvarla dels exércits de Felip V.

Avui quan memorém aquesta data trista, l'ánim no es pas del tot adolorit; en nosaltres hi brillan els presagis d'un triomf definitiu y tenim la creensa forta en un total conqueriment del respecte qu'en justicia es deu a Catalunya.

Perque plorém les glories perdudes, pro ens sentím forts ab la renaixensa actual. Es dolorós, es injust aquet fuet que desde'l centre es clava a cada moment a la Patria; es dolorós, es iniquo qu'es tinga arreconada com a cosa enutjosa a la nostra rica y volguda parla de les escoles y oficines públiques a les quals no mes hi han d' anar a raure catalans; es afrontós qu'es degradi el nostre Dret gloriós y s' el posi en mans de servidors que no'l coneixen, es un estigma tota aquesta creuada contra la Patria. Conscienta o no existeix una creuada contra 'ls llegítims drets de Catalunya, els drets que com a nació, com a potencia, com a personalitat se li deuen.

Pero la nostra fe es invulnerable, el nostre ardent entusiasme, el nostre amor a Catalunya, ens colocan en una situació ventatjosa. Som un fortí inatacable y ab la fe, l'entusiasme y l'amor per Catalunya anem endevant. Triomfarém y triomfém cada día y a cada moment. A més de forts som invictes perqué tenim la raó y el coratje que aquesta don.

Miréu a la Patria, com tota ella remoreja, viu y renaix. Miréu l'idioma catalá com s'enfila en els centres de cultura mondial; com se va extenent la seva fortitut en l'áni-

Xacolata ≡ Amatller

CASA FUNDADA L' ANY 1800

¡¡Nova creació!!

Classe «Superior» a 1 peseta la lliura de 400 grams
» «Selecta» a 1 y 1'25 pessetes la lliura de 400 grams
» Coco-Ametlla (pera menjar crú) a pessetes 1'50 el paquet

Se ven a les cases de Ultramarins y Comestibles

Noves classes especials

elaborades sols ab Cacau; Sucre, Canyella o Vainilla
als preus de 1'50 y 2 pessetes lliura de 400 grams

Oficines: Carrer Manresa, 10. - Barcelona